“A la plana litoral empordanesa el paleosòl antic pot estar a 15 metres de profunditat”

Josep Maria Palet, investigador i subdirector de l’ICAC

“A la plana litoral empordanesa el paleosòl antic pot estar a 15 metres de profunditat”

L’equip de prospecció en un olivet a Palau Borrell (Viladamat, Alt Empordà).

Marta Flórez, Arnau Garcia, Josep M. Palet, M. Jesús Ortega i Esther Rodrigo.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

La plana al·luvial de l'Empordà és l'última zona prospectada pel **Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge (GIAP)** de l'ICAC. Del 20 al 24 d'octubre hi han treballat cinc membres de l'equip: Josep M. Palet (subdirector i investigador sènior de l'ICAC), Arnau Garcia (investigador adscrit a l'ICAC), Maria Jesús Ortega (investigadora en formació de l'ICAC), Marta Flórez (investigadora adscrita al GEOLAB (UMR 6042) , Université Blaise-Pascal) i Esther Rodrigo (UAB-ICAC). La campanya té la col·laboració del Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries i s'inscriu en el projecte d'I+D del Ministeri TerAmAr (2013-2015) coordinat per l'ICAC i el SERP (Universitat de Barcelona), i és la continuació d'un altre projecte d'I+D, InterAmbAr (2010-2012). En parlem amb Josep Maria Palet.

Perfil estratigràfic al camí de Marenyà a Tor (Baix Empordà).

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Com ha anat?
Molt bé. Hem fet prospeccions extensives amb l'objectiu de fer una presa de contacte amb el territori, un primer diagnòstic i fixar els treballs de l'any vinent.

El territori que estudieu és ampli.
Sí, a cavall entre el Baix Empordà i l'Alt Empordà. En concret, hem prospectat els termes de Viladamat, Ventalló, l'Armentera, Albons, Bellcaire d'Empordà, Verges i la Tallada d'Empordà. És a dir, la zona litoral entre els rius Fluvià i Ter, immediata a la ciutat d'Empúries.

En què ha consistit la campanya?
En tres eixos. El primer, comprovar sobre el terreny els jaciments arqueològics antics, de la protohistòria a la antiguitat tardana, ja recollits a la carta arqueològica. El segon eix ha estat la prospecció arqueomorfològica, és a dir, l'estudi de les formes del paisatge. Hem fet un seguiment de la xarxa viària, sobretot camins, i del sistema parcel·lari actual, com ara els límits de camps, per avaluar si podien ser d'origen antic.

Prospeccions a Bellcaire d'Empordà.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

I ho són?
Sí, hem corroborat arqueològicament que una part important de la xarxa de camins històrics és d'origen romà, fossilitzada de quan es va implantar el model de la centuriació de l'Empúries romana.

Parla'ns del tercer eix de la campanya.
Era fer prospecció geoarqueològica, en coordinació amb el grup de paleoambient dirigit per Santi Riera (SERP-UB) i Ramon Julià (ICTJA-CSIC). Ells ja han estudiat la zona, ja n'han extret mostres que els han permès datar amb seguretat un braç del Ter que en l'antiguitat travessava la plana empordanesa i desembocava al nord de Sant Martí d'Empúries.

Un riu avui inexistent?
Sí, la recerca és en curs, però sabem que va existir al període grecoromà, o sigui que quan arriben els grecs es troben un paisatge d'aigua, d'estuari, de manera que la palaiàpolis i el propi promontori d'Empúries serien petites penínsules. Estrabó en el llibre III de la seva *Geografia* ja diu que a poca distància d'Empúries hi passava un riu que descendia dels Pirineus, la desembocadura del qual servia de port a la ciutat. Es pensava que podia ser el Fluvià, però no, segurament es referia al Ter!

Prospecció al camí de Viladamat a Palau Borrell (Viladamat).

Que ràpid canvia el paisatge.

El paisatge litoral va canviar molt en l'antiguitat. Els grecs haurien pogut comunicar-se amb Ullastret navegant per aquest braç de riu. Això és coherent amb el model de les colonitzacions gregues, que és més d'aigua que terrestre. Hem d'imaginar que a la desembocadura del Fluvià la línia de la costa era uns 2 km més endins, a l'Armentera, i que tant el Ter com el Fluvià van enviant sediments i van conformant la plana al·luvial empordanesa al llarg del temps, una plana que en l'antiguitat hauria sigut més aturonada i plena d'estanys.

També en època romana, doncs.

Sí, i per això en aquests sectors litorals el paleosòl romà podria ser 15 metres per sota del nivell actual. Amb el temps l'arribada de sediments va fent créixer la cota i avançar la línia de la costa, fins que s'acaba configurant un paisatge palustre, d'aiguamolls. Pels arqueòlegs és molt important, perquè hem de saber que l'estrat romà l'hem d'anar a trobar molt avall. I també ho hem de tenir present per entendre el patró d'assentament, que normalment evitaria les planes d'inundació o el mateix llit fluvial, on difícilment s'hi podia viure!

En conclusió, la campanya per què diries que ha servit?

Per interpretar millor la carta arqueològica, entendre el patró de poblament antic i marcar els objectius del 2015, que seran treballs més acurats a partir de les pistes trobades ara. A més, hem completat el treball dels nostres companys de la UB, els doctors Riera i Julià.

Vil·la de Tolegassos (Viladamat).

En quin sentit?
Hem validat arqueològicament la seva recerca. Hem vist que part de la plana litoral actual està constituïda per sediment al·luvial molt modern que emmascara els nivells d'ocupació antics, que només afloren dalt dels antics turons.

També heu treballat a la serralada litoral.
Sí, i en els aspres, les planes més altes i els peudemonts, d'origen més antic i que constituïen un segon nivell de plana, sotmesa els darrers 2.000 anys a intensos processos erosius. En aquests sectors molt favorables a l'assentament antic, els nivells d'ocupació iberoromans estan a pocs centímetres del sòl actual. Aquí sí que les estructures agràries i la xarxa de camins d'origen antic estan excepcionalment ben conservades i visibles. És on intentarem documentar arqueològicament les restes de la centuriació d'Empúries en properes campanyes. De moment hem pogut dibuixar molt bé aquests límits, és a dir, on els paleosòls antics són a un pam sota terra i on els nivells de circulació de l'antiguitat se situarien a 15-20 metres de profunditat pel rebliment de la plana al·luvial al llarg del temps.

Text: Carme Badia i Puig

Fotos: Josep Maria Palet

Novembre del 2014

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Entrevistes relacionades

– **“La geoarqueologia permet integrar arqueologia i paleoambient”**, entrevista a Josep M. Palet i Tania Polonio

– **“Hi ha molt paisatge per explicar”**, entrevista a Itxaso Euba i Maria Jesús Ortega